

Аналіз дистанційних платформ для навчання і саморозвитку здобувачів вищої освіти в контексті воєнних реалій

*Корильчук Неоніла Іванівна¹, Первак Михайло Павлович²,
Чернова Тетяна Юріївна³*

Опубліковано	Секція	УДК
16.01.2023	Освіта/Педагогіка	37.018.43:339.9(477)

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7561777>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Представлена стаття відображає результати аналізу дистанційних платформ для навчання та саморозвитку студентів ЗВО у контексті військових реалій.

Зазначено, що в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну система освіти зазнала серйозних змін. У таких умовах найважливішим питанням стало невідкладне впровадження ефективних рішень, які б уможливили реалізацію процесів дистанційного навчання та саморозвитку з урахуванням індивідуальних потреб здобувачів освіти.

Встановлено, що основним принципом дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія під час навчального процесу, яка дає студентам можливість розвивати власну думку, а також постійна консультативна підтримка в процесі навчання. Окрім того, дистанційне навчання дозволяє навчатися на відстані та одночасно спілкуватися з науковцями навіть з інших університетів та країн.

Розглянуто поняття платформи дистанційного навчання. Встановлено, що платформи дистанційного навчання можуть мати багато переваг при інтеграції в університетські та аспірантські програми. Дистанційне навчання, організоване з використанням сучасних цифрових онлайн-інструментів, створює всі умови для проведення занять, перетворюючи навчання здобувачів освіти на захоплюючий процес, без втрати якості освіти.

Здійснено огляд сучасних платформ дистанційного навчання для навчання та саморозвитку здобувачів вищої освіти, які дозволяють суттєво підвищити ефективність навчального процесу як денної, так і заочної форми навчання.

1 к.мед.н., доцент кафедри терапії та сімейної медицини медичного факультету, Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України, Майдан Волі, 1, Тернопіль, 46001, <https://orcid.org/0000-0002-1055-9292>

2 к.мед.н., доцент кафедри симуляційних медичних технологій, Одеський національний медичний університет, Одеса, пров. Валіховський 3, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-0360-5756>

3 кандидат педагогічних наук, кафедри технологічної освіти, декан факультету технологій та дизайну, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 01601 м. Київ вул Пирогова, 9, <https://orcid.org/0000-0002-7303-1831>

Проведено аналіз дистанційних платформ для навчання, якими користуються студенти вітчизняних університетів, у контексті військових реалій.

Ключові слова: навчання, освітній процес, воєнний стан, російсько-українська війна, дистанційна освіта, e-Learning, дистанційні платформи, дистанційні платформи для навчання і саморозвитку, індивідуальні потреби, навчальна програма.

Analysis of remote platforms for learning and self-development of higher education seekers in the context of military realities

Annotation. The presented article reflects the results of the analysis of remote platforms for learning and self-development of higher education students in the context of military realities.

It is noted that in the conditions of the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine, the education system has undergone serious changes. In such conditions, the most important issue has become the urgent implementation of effective solutions that would enable the implementation of distance learning and self-development processes taking into account the individual needs of education seekers.

It has been established that the main principle of distance learning is interactive interaction during the learning process, which gives students the opportunity to develop their own opinion, as well as constant advisory support in the learning process. In addition, distance learning allows you to study at a distance and simultaneously communicate with scientists even from other universities and countries.

The concept of distance learning platform is considered. It has been established that distance learning platforms can have many advantages when integrated into university and graduate programs. Distance learning, organized using modern digital online tools, creates all the conditions for conducting classes, turning education seekers into an exciting process, without losing the quality of education.

A review of modern distance learning platforms for training and self-development of higher education seekers, which allow to significantly increase the effectiveness of the educational process in both full-time and part-time forms of education, was carried out.

An analysis of distance learning platforms used by students of domestic universities in the context of military realities has been carried out.

Keywords: training, educational process, martial law, Russian-Ukrainian war, distance education, e-Learning, distance platforms, distance platforms for training and self-development, individual needs, curriculum.

Вступ

Незважаючи на жахливі події, війна надала несподівані можливості для полегшення адаптації деяких існуючих платформ дистанційного навчання в освіті. З цієї точки зору ми вважаємо, що рушійною силою такого розвитку стала глобальна пандемія COVID-19, яка створила можливість швидкого впровадження дистанційних платформ в освітній процес.

Події 2020 року привернули увагу всього суспільства до технологій дистанційного навчання. Пандемія COVID-19 на декілька місяців унеможливила очне навчання, а дистанційне навчання стало єдиною доступною формою в системі освіти. Використання дистанційних платформ у ЗВО стало невід'ємною частиною навчального процесу. Їх завдання – допомогти викладачу правильно організувати навчальний процес, а студентам – ефективно здобути необхідні знання, розвинути творчі та інтелектуальні здібності.

Актуальність і важливість даного питання. На початку війни непросто було навіть організувати дистанційне навчання, бо подекуди йшли військові дії і не було навіть телефонного зв'язку, не кажучи вже про стабільний Інтернет. Після отримання можливості (у більшості регіонів України) проводити дистанційні заняття залишаються невирішеними багато проблем, серед яких: аварійні та стабілізаційні відключення електроенергії, відсутність зв'язку та Інтернету, погане підключення через роботу з укриттів, підключення студентів з-за кордону. Саме тому виникає необхідність пошуку нових шляхів досягнення освітньої мети в суворих умовах війни, пошуку нових, потужніших дистанційних платформ. У цьому контексті платформи дистанційного навчання та саморозвитку стали порятунком в наданні освітнього контенту великій кількості здобувачів освіти та в проведенні індивідуальних освітніх заходів.

Теоретико-методологічну основу даного питання складають напрацювання вітчизняних та іноземних науковців, серед яких: В. Балюк [1], Н. Дика [2], А. Пехник [3], О. Прокопенко [5], М. Шерман [7] Д. Шпренгер [4], А. Шванігер [4], Я. Цехмістер [8] та інші. Вчені відмічають, що в умовах війни вдалося переосмислити не лише нові цифрові, дистанційні та педагогічні можливості, а й основні цілі освіти та те, як її оновлене бачення можна використати для розробки інструментів дистанційного навчання.

Мета даної статті – провести аналіз дистанційних платформ для навчання і саморозвитку здобувачів вищої освіти в контексті воєнних реалій та обґрунтувати перспективи їх розвитку в повоєнний період.

Результати

Незважаючи на надзвичайно складні умови, освітній процес в Україні триває. Переважна більшість ЗНО перейшли на дистанційний або змішаний формат навчання.

Дистанційне навчання – це «нова форма організації навчального процесу, що поєднує традиційні та новітні інформаційні технології навчання, заснована на принципі самостійного здобуття знань, переважно з використанням телекомунікаційного принципу доведення основного навчального матеріалу до студента та інтерактивної взаємодії між студентами та викладачами як безпосередньо в процесі навчання, так і при оцінюванні знань і вмінь, набутих ними в процесі навчання» [6]. Основним принципом дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія в курсі навчального процесу, що надає учням можливість розвивати власну думку, а також постійна консультаційна підтримка в процесі дослідження. Дає змогу навчатися на відстані, та спілкуватися одночасно із науковцями, навіть, з інших університетів та країн. Як слушно зазначає М. Шерман «дистанційна освіта в Україні орієнтована на декілька категорій студентів. Насамперед, йдеться про дітей, які постраждали внаслідок війни та вимушені тимчасово проживати в інших регіонах України чи за межами держави. Також дистанційна освіта може бути орієнтована і на студентів, які проживають у важкодоступних або географічно віддалених від навчальних закладів місцях. Діти, які проживають на окупованих територіях (зокрема, в Криму чи деяких територіях Донецької та Луганської областей), також можуть навчатися в закладах дистанційної освіти» [7].

Дистанційне навчання має низку переваг перед іншими формами навчання (рис.1).

Безумовно, як і будь-яка форма отримання знань, дистанційне навчання має свої недоліки, але подолання їх стає можливим завдяки багаторічному практичному використанню цієї форми не лише як допоміжної та однієї з побічних, а як можливо рівноцінної класичній формі навчання.

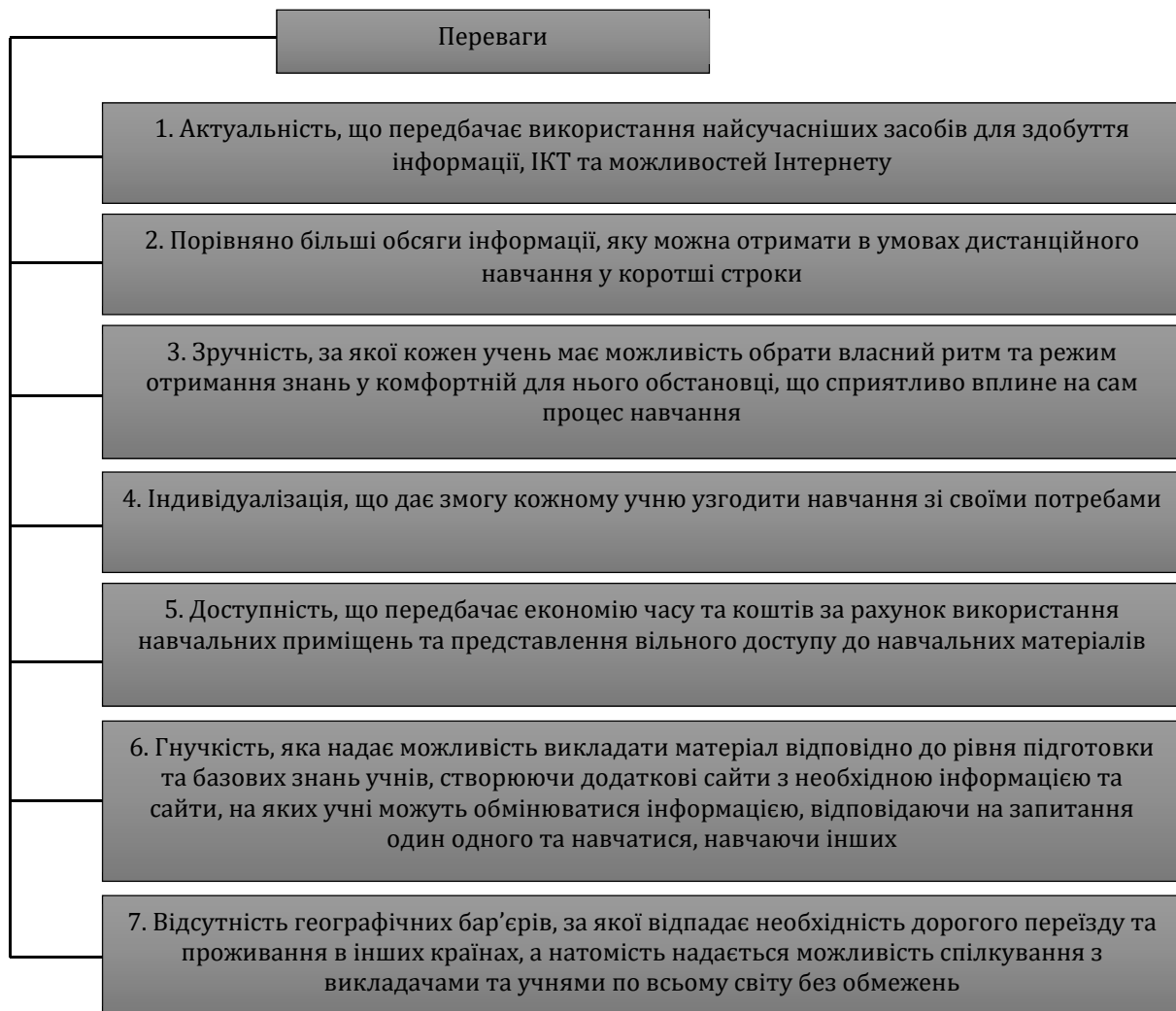

Рис.1. Переваги дистанційного навчання

Джерело: [1]

Правильна організація дистанційного навчання в школі дає змогу успішно досягнути навчальних цілей шляхом візуалізації процесу вирішення педагогічної проблеми, оперативного пошуку інформації на основі вільного доступу до інформаційних джерел, швидкій обробці досить великих обсягів інформації, створення індивідуальних навчальних завдань для кожного учня.

Зауважимо, що навчальний процес за дистанційною формою навчання включає всі основні форми традиційної організації навчального процесу: лекції, семінарські та практичні заняття, лабораторний практикум, систему контролю, дослідницьку та самостійну роботу студентів.

Щоб надати студентам можливість зробити усвідомлений вибір, необхідно поступово знайомити їх із доступними формами навчання – надавати окремі теми для самостійного вивчення в Інтернеті, закріплювати результати на аудиторних семінарах. Таким чином, можна буде оцінити результати онлайн-навчання, виявити та заповнити освітні прогалини.

Дистанційна освіта полягає у створенні та використанні єдиного інформаційно-освітнього середовища, в якому містяться різноманітні електронні джерела інформації (табл. 1).

Електронні джерела інформації дистанційної форми навчання

№ з/п	Джерела інформації
1.	Курси дистанційного навчання, електронні підручники, розташовані на вітчизняних освітніх серверах (для різних моделей дистанційного навчання)
2.	Віртуальні бібліотеки
3.	Бази даних освітніх ресурсів
4.	Веб-квести, призначені для цілей навчання
5.	Телекомунікаційні проекти
6.	Віртуальні методичні об'єднання викладачів
7.	Телеконференції, форуми для викладачів та студентів
8.	Консультаційні віртуальні центри (для викладачів, студентів, батьків)
9.	Наукові об'єднання студентів

Джерело: [1]

На сьогодні найбільш прийнятним засобом онлайн-навчання студентів є освітні платформи.

Платформи дистанційного навчання – це інструменти, які можуть мати багато переваг при інтеграції у програми шкільної, університетської освіти та післядипломної освіти [2, с. 17]. Ці системи управління навчанням можна застосовувати окремо або інтегрувати в більш складні змішані навчальні програми.

Отже, платформи електронного навчання можуть підтримувати індивідуальні або спільні процеси навчання та надавати користувачам доступ до низки ресурсів і дискусій на актуальні освітні теми.

Існує багато класифікацій освітніх платформ. Так, наприклад, за критерієм вибору мети впровадження системи дистанційного навчання дистанційні платформи поділяються на:

- платформи для впровадження дистанційного навчання в середній та вищих школах;
- системи для впровадження деяких елементів дистанційного навчання, тобто для електронізації навчального процесу;
- платформи для корпоративного та бізнес-навчання [3].

Найважливіші критерії вибору платформи для навчання відображені на рис.2.

Дотепер, існує низка платформ для дистанційного навчання або навчання з використанням елементів електронного навчання, однак, обираючи конкретну платформу, необхідно визначити конкретну стратегію та цілі, а також для чого саме буде впроваджуватися та чи інша платформа. Якщо ми говоримо про вищу освіту, то потрібно з'ясувати, чи це буде цифровізація освітнього процесу чи відкриття саме дистанційного навчання.

Рис.2. Найважливіші критерії вибору платформи для навчання

Джерело: [3]

Ми можемо виокремити основні сервіси та платформи, за допомогою яких був організований такий вид навчання:

1. Zoom, Google Meet, Google Hangouts, Microsoft Teams, Skype – платформи, які активно застосовуються для проведення онлайн-занять;

2. Google Classroom, «Нові знання» – онлайн-платформи, які застосовуються як електронні класні журнали та щоденники з можливостями дистанційного навчання;

3. Google Forms, «Всеосвіта», «НаУрок» – платформи, за допомогою яких можна легко і зручно створити тести, самостійні роботи або ж використати готові розробки;

4. Coursera, EdEra, Prometheus – платформи з великою кількістю онлайн-курсів для саморозвитку та підвищення кваліфікації.

Дані платформи є зручні, доступні та багатофункціональні. До основних переваг можна віднести:

- можливість проводити відео-конференцію для великої аудиторії слухачів;
- централізовано залучати та вилучати учасників;
- не використовують рекламу;
- дають можливість застосовувати Google календар та Google Jamboard [2]

упинимося більш детально на описанні

Зупинимося на деяких найбільш ефективних ресурсів і технологій навчання, які використовуються в системі вищої освіти (табл.2).

Під час дистанційного навчання викладачі в основному застосовували: платформу «GoogleClassroom» (100%) для передачі інформації, перевірки робіт, проведення контрольних робіт та оцінювання учнів. На платформах «Skype» (11,1%) та «ZOOM» (44,4%) вчителі проводили онлайн-уроки, відео-конференції та індивідуальні консультації.

Найбільш ефективні платформи для навчання, які використовуються в системі вищої освіти

№ з/п	Платформи	Інструментарій платформи
1.	Zoom	Дошка для записів, можливість транслювати презентаційні матеріали та завдання, чат, смайли «підняти руку» та «плескати», можливість змінювати фон та запис уроків на відео. Окрім того, викладач може самостійно вимкнути звук студентів, який порушує дисципліну або відповідає не за темою. Також є можливість створити декілька кімнат, у яких викладач, як модератор і фасилітатор, організовує та керує діяльністю кількох груп студентів одночасно.
2.	Microsoft Teams	Трансляція будь-яких навчальних матеріалів, дошка, функція «підняти руку», чат. На платформі також є можливість збереження міні-нотаток під час уроку, створювати групу, щоб викладач міг підтримувати зв'язок зі студентами та розподіляти домашнє завдання.
3.	Skype	Трансляція матеріалів, чат, куди можна надсилати завдання, відео та фотоматеріали, можливість змінювати фон, субтитри, що дозволяють працювати в умовах, коли в групі є люди з вадами слуху.
4.	Google Hangouts	Трансляція матеріалів та чат
5.	Moodle	Організація та проведення відео конференцій, чат.

Джерело: [3]

О. Прокопенко зазначає, що «цифровізація освітнього процесу зумовила перехід на дистанційний формат навчання, що призвело до перерозподілу ролей між студентами та викладачами, формування нових ефективних форм навчання. Освітнє середовище, насичене технологіями, дозволяє навчальним закладам долати фізичні та інституційні бар'єри та взаємодіяти з широким колом претендентів на освіту, педагогів у всьому світі» [5].

На думку М.Шермана «відновлення навчання можливе лише за умови дотримання всіх правил безпеки та наявності в навчальному закладі системи бомбосховищ, здатної вмістити та захистити всіх, хто навчається у закладі. Окрім того, передбачається, що традиційна освіта буде проходити лише після припинення чи припинення бойових дій, тому поки невідомо, яка освіта буде запропонована в новому навчальному році. Усі ці застереження по-своєму свідчать на користь того, що дистанційна освіта в майбутньому в Україні займатиме основне місце серед методів організації навчального процесу. Очевидно, що в умовах відкритої військової агресії та продовження бойових дій це буде єдиний варіант продовження навчання» [7]

Продовжуючи дану думку, Є.Цехмістер відмічає, що «провідним трендом у цьому напрямку стане цифровізація – створення цілісної ІТ-інфраструктури в державі, забезпечення вчителів технічною та методичною підтримкою, розвиток культури користування» [8].

Щоб навчатися онлайн, студент повинен бути мотивованим і організованим, навчитися самостійно контролювати процес навчання. Такий спосіб навчання складний, тому що доводиться витратити багато часу на пошук необхідної інформації та самостійно відсіювати непотрібну та аналізувати її. Це займає багато часу, але надзвичайно ефективно для поглиблення засвоєння інформації порівняно з пасивним сидінням на лекціях у ЗВО. Дистанційні платформи є досить новим інструментом навчання і все ще потребують значного вдосконалення. Але необхідно наголосити в перспективі на можливості поєднання онлайн та офлайн навчання в організації навчального процесу.

Підтримання високої якості освітніх послуг вимагає змін у технології проведення занять зі студентами в режимі он-лайн та освоєння нових платформ для учасників освітнього процесу.

Висновки

Отже, дистанційне навчання, організоване з використанням сучасних цифрових онлайн-інструментів, створює всі умови для проведення занять, перетворюючи навчання здобувачів освіти в захоплюючий процес, при цьому не втрачаючи якості навчання.

Система електронної освіти (e-learning) – це складний комплекс програм та технологічних рішень, частина яких концентрується на сервері, а частина – на комп'ютерах. Передача даних між сервером та студентом здійснюється через мережу Інтернет. Сервер зазвичай знаходиться в освітній установі і зберігає в собі всю інформацію про курси, що викладаються педагогами, розклад, довідкові матеріали, оцінки студентів та іншу інформацію.

Для України в недалекому майбутньому дистанційне навчання – це невід'ємна частина освіти майбутнього. В майбутньому механізми дистанційного навчання будуть тільки вдосконалюватися, що вплине на поширення та розвиток онлайн-освіти в цілому.

Список використаних джерел

1. Балюк В.П., Спірякова С.В., Токміленко О.В., Чорней О.В. Дистанційне навчання: досвід, становлення та розвиток. Полтава, 2018. 69 с.
2. Дика Н. М., Глазова О. П. Нова парадигма післядипломної педагогічної освіти: реалізація компетентнісного підходу. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика* (Серія: Педагогічні науки). 2018. Вип. № 3-4(56-57). С. 14-20. URL: 10.28925/1609-8595.2018(3-4)1420
3. Пехник А. В. Платформи для організації дистанційного навчання. *Правове життя сучасної України* : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 1. С. 220-223. URI: <https://hdl.handle.net/11300/12867>
4. Шпренгер Д., Шванігер А. (2021) Прийняття технології чотирьох цифрових технологій навчання (система реагування в класі, чат у класі, електронні лекції та мобільна віртуальна реальність). *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. Швейцарія. Springer Science and Business Media Deutschland GmbH. (18). 1-17. DOI: 10.1088/1742-6596/1544/1/012031.
5. Prokopenko O. Technological challenges of our time in the digitalization of the education of the future. *Futurity Education*. 2021. №1(2), P. 4-13. <https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.14>
6. Sadeghi M. A Shift from Classroom to Distance Learning: Advantages and Limitations. *International Journal of Research in English Education*. 2019. Vol. 4, no. 1. P. 80-88. URL: <https://doi.org/10.29252/ijree.4.1.80>

7. Sherman M., Puhovskiy E., Kambalova Y., Kdyrova I. The future of distance education in war or the education of the future (the Ukrainian case study). *Futurity Education*, 2022. №2(3), P.13–22. doi: 10.57125/FED/2022.10.11.30.
8. Tsekhmister Y. Education of the future: from post-war reconstruction to EU membership (Ukrainian case study). *Futurity Education*. 2022. №2(2). P. 42–52. doi: 10.57125/FED/2022.10.11.28.